

Előfizetési árak:

Egész évre 12 frt.
Félévre 6 „
Negyedévre 3 „
Egy hóra 1 „
Egyes szám 4 kr.

Kiadóhivatal:

Pleitz Fer. Pál könyvnyom-
dája Nagybecskerek. Uri-
utca 276. sz., hová az
előfizetések és a lap szét-
küldésére vonatkozó felszo-
lamlások intézendők.

TORONTÁL.

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI NAPILAP.

Szerkesztőségi iroda:

Nagybecskerek,
Ferencz-József-tér.
Bauer-féle ház
hová a lap szellemi részét
illető minden közlemény
intézendő.

Hirdetések

a kiadóhivatalban fogad-
tatnak el. Azonkívül az
összes hirdetési irodákban

Megjelenik mindennap,
vasár- és ünnepnapok
kivételeivel.

A delegációk intézménye.

Nagybecskerek, okt. 17.

A külpolitika vezetésében a koron-
kenti megszakítás folytonos lehetősége
mindenkor a parlamentáris kormány-
forma leggyöngébb pontjának tartatott,
a mely kormányforma mellett az egy-
mással szemben álló politikai pártok
rendszerint felváltják egymást az ál-
lam kormányzásában. A pártok váltó-
gazdasága mellett ugyanis a miniszte-
rek mindig belpolitikai kérdések által
vesztik el, vagy nyerik meg a több-
ség bizalmát, mely kérdések az ország
pénzügyeivel, a parlament, a muni-
cipális közigazgatás, vagy a kereske-
delmi politika reformjaival függnek
össze.

Csak rendkívüli ritka esetekben
volt a külügyminiszter az, a ki a
kabinet bukását előidézte, de neki
még akkor is, ha reszszortjának veze-
tése a többség teljes bizalmát bírta,
le kelle tennie tárczáját minisztertár-
saival együtt, ha ezek valamely bel-
ügyi kérdésben nem bírták többé a
többség bizalmát, az ellenzék által
leszavattattak s aztán az ellenkező
párt államférfiainak kelle helyeiket
átengedniök.

Az állam érdekei az idegen hatal-
makkal szemben természetesen nem
változnak a miniszterek változásával
és a belső válságok csak csekély mértékben érintik a külpolitikát; a mi-
niszter személyes rokonszenvei és el-

lenszenvei azonban mégis befolyással
bírnak a külhatalmakkal való tárgya-
lásokra, a melyeknél a parlamentáris-
mus nincs úgy kifejlődve, mint Ang-
liában. Egyetlen hatalom sem szán-
hatná rá tehát magát, hogy szövetsé-
get kössön oly kormányval, amely
már talán rövid idő alatt kiejti kezé-
ből a hatalmat és a mérvadó szemé-
lyek lehetséges változása folytán min-
den bizalmas közeledést megnehezít.
Ez a parlamentáris gyengéje.

Deák és Andrássy állambölcsésége
azonban talált segílyt a parlamentá-
rizmus eme jelentékeny hátránya szá-
mára a közös miniszterek intézménye
által, akik az osztrák-magyar nagy-
hatalom méltóságát és érdekeit a Bu-
dapestben vagy Bécsben kiterhető ka-
binetválságoktól függetlenül állandóan
képviselik s emellett mégis parlamen-
táris felelősséggel tartoznak a dele-
gációknak. Ennélfogva a delegációk
tényleg gyakorolják az ellenőrzés jo-
gát, a közös miniszterek a bizottságok
által érintkezésben maradnak a parla-
menttel és a reichsrath-tal, alkalmuk
van politikájukat indokolni és a dele-
gációk tárgyalásaiból megismerni ta-
nulják Magyarország és Ausztria néze-
teit, kívánatait és panaszait, a nélkül,
hogy a pártszenvédelek a tárgyalá-
sokat megakaszthatnák vagy csak za-
varhatnák, mert a delegációk ülésai
soha sem lehetnek viharos agitációk
színhelyévé. A delegációk intézménye
biztosítja az osztrák-magyar nagyha-

talom külpolitikájának folytonosságát
és megóvjá a korona jogait ép úgy,
mint a magyar nemzet és Ausztria
népei szabadságának érdekeit.

Az épp most üléselő delegációknál
ismét fényesen bevált ennek a nem
valami nagyon népszerű intézmény-
nek az életképessége és az állam-
bölcesség, amely azt kezdeményezte.
Az osztrák delegációban először lát-
tuk a haragos ifju cseh elemet, a
magyarban a szélsőbalt egy tag által
képviselve, de még ezek a dualizmus-
sal ellenséges elemek is alig talá ak
alkalmat komoly panaszra. Nem így
heves szót váltottak ugyan, de ez az
ifju-cseh mégis kénytelen volt elis-
merni, hogy Kállaynak szerencsésje
van, a szélsőbal közlönye pedig
(Egyetértés) ezzel szemben Kálnoky
szerencsésjét említette, midőn mind a
kettőnek érdemeit kérdés tárgyává
tették. Szívesen tudomásul vesszük a
tényt, hogy odaát is, itt is elismerik,
hogy Ausztria-Magyarország közös
ügyei szerencsés kezekre vannak
bízva; hisz' többet nem kívánhatunk.
Különben mindenki tudja, hogy ezt a
szerencsés vezetést államférfiaink böl-
csességének kell köszönni, akik értenek
hozzá, a szerencsét kellőleg kihasz-
nálni Ausztria-Magyarország érdeké-
ben.

A külföld a legnagyobb érdeklő-
déssel kísérte a közös miniszterek
nyilatkozatait és a tárgyalások folya-
matából láthatta, melyik részen áll

A „TORONTÁL” TÁRCZÁJA.

Hirlapok és könyvek.

— A „Torontál” eredeti tárczája. —
Írta: Gáspár Imre.

Könyveket nem vesszük, hiába jelennek
meg a legkiválóbb írók és tudósok művei,
de előfizetőkre és olvasókra nem igen ta-
lálnak. Ez az általános panasz, a mely e
mellett függőben hagyja annak eldöntését,
hogy egyáltalán jelennek-e meg mai napság
oly könyvek, a melyeknek vásárlása —
leszámitva három-négy művet évenként —
csakugyan kötelesség volna s a melyeknek
ignorálása a nemzetre nézve kulturális kárt
képezne. A könyveket — hangzik tovább
a panasz — a hirlapok obsorbeálják s az
a közönség, a mely megvásárolja a maga
abross nagyságu lapját s kézhöz veszi a
vasárnap és ünnepi, néha egy-egy testes
kötettel fölérő mellékleteket, teljesen ki-
van elégítve s ideje sincs arra, hogy ezen-
kívül még könyveket is olvasson, pénz-
sincs, hogy az egy napi és hetilap mellé-
még könyvet is vásároljon. A hirlapiroda-
lom terjedésével tehát hasonló mérvben
fogy a könyvirodalom elterjedése és így a
hirlapiró született ellensége a könyvek
írójának s ha ugyanegy egyén mindkét
minőségben működik, akkor a hirlapiró
többnyire előli benne a könyv-író.

Ez a vád, a melyvel érdemes foglalkozni,
mert általánosan hangoztatják, sőt a köny-
vek vásárlásáról letett közönség, úgy szin-
tén a gyorsabban és biztosabban fizető
hirlapirás terére átcsapott könyviro mintegy
a magok méltóságára szeretik hangoztatni.

Kétségtelen tények szólnak a mellett,
hogy az író hijába keresi a közönséget, a
közönség ellenben — lehet — nem találja
az írókat. A Jókai Mór regényei alig
néhány száz példányban szoktak el kelni s
alig jelenhetnének meg ily gyors egymás-
utánban. Ha előbb nem képeztek volna
tárcsa-közleményeket, vagy pedig a nagy
író beszély-gyűjteményeiben ne lenne fel-
található ugyanegy darab több rendbeli
kiadásban is. Természetes, hogy mikor a
Vajda János összes műveit mintegy
40-50 író ajánlta megvételre az előfizetési
felhívásban, alig néhány előfizető jött be.
Más alkalmakkor ez a kitünő író, mikor
maga, ajánlgató csapat nélkül lépett a
publikum elé, mindenkor akadt megfelelő
számu prenumeránsra s így ez a fiasko-
inkább arra mutat, hogy a közönség — a
mely Vajda Jánost reklám nélkül is
szereti és pártfogolja — inkább még rossz-
néven vette az ajánló írók collectív föllépé-
sét s így az nem annyira a Vajda János,
mint inkább az ajánló írók kudarcát
jelenti. A bonyi Lajos, e tősgyökeresen
magyaros zamatu, jeles elbeszélő összesen
hat előfizetőt kapott összes műveinek
füzetes kiadására. Jókainál, Vajdánál, Abo-

nyinál sokkal selejtesebb írók művei kelnek
el ma nagy példány-számot képviselő füze-
tes kiadásokban, azonban kolporteurók által
terjesztve és helybe hozva, ennélfogva, a
midőn a fentebbi példák beigazolják azt a
vádat, hogy a közönség nem vásárol köny-
veket, egyelőre tanuskodnak arról is, hogy
vannak bizonyos formák, a melyeknek
igénybevétele mellett könyveket lehet el-
terjeszteni.

Az előfizetési felhívások prosperáltak az
elnyomatás hazafiai aerájában, ma már a
szerző rokonaira, ösmerőseire és táncos-
nőire számít, a mikor előfizetési felhívást
bocsát ki s így ez a terjesztési forma tel-
jesen elévült. Direkt könyvvásárlás csáljáb-
ban már csupán egy-két amateur ha lép a
könyvtárba, ezért talán érdemes volna
minél többször a colportage rendszerét kö-
vetni, főként a mikor látjuk, hogy a német
kiadványok ezen az uton mily biztos ke-
lendőségre találnak hazánkban. A füzetek-
ben megjelenő s helybe hozott műveken
kívül a közönség még csupán díszmüve-
ket, a szalon-asztalra elhelyezhető, dísz-
esen kiállított folyóiratot vásárol s így maga
a könyvirodalom vessen magára, ha méltó-
ságteljesen visszahúzódik terjeszkedésének
egyetlen praktikus módjától, melylyel még
a hirlapirodalom terjeszkedésével is kon-
kurrálhat. Az öreg Kocsi Sándor már a 40-es
években társzekereken vásárról-vásárra
akarta hordani a magyar remekírók műveit;
ha tervéről le nem beszélik, úgy nagy pia-

Magyarország rokonszenve a Balkán államaiban. E tekintetben nagy fontosságú volt Gyurkovics horvát delegátus hazafias beszéde, a mely ugy Moszkvában és Pétervárott, mint egész Európában megczáfolja azt a lábra kapott nézetet, hogy a szláv elem Oroszország védelmét és vezetését áhítja. Hogy az ilyen illúziók eloszlattattak, szintén a delegációk egyik érdeme.

Pulszky Ferencz.

A delegációk. A magyar delegáció külföldi albizottsága tárgyalta és fogadta el a szokásos jelentés tervezetét a külügyi helyzetről. A magyar politikai és államiratok mintái ismét egygyel szapodtak azon jelentésben, a mely a delegáció plenuma elé fog terjesztetni, s a melyet egész terjedelmében kösölünk. Mondanunk sem kell, hogy a jelentés szerzője Falk Miksa, a ki mestere nemcsak az írni, hanem a diplomáciai tollnak is. Nincs diplomáciai jegyzék, a a mely finomabban s óvatosabban volna írva, világosság és formáció tekintetében pedig egy sem versenyezhet vele. De nincs írni toll, a mely a nemzeti érzelmek felgerjedésének méltóbb kifejezést tudna adni, mint a külügyi albizottság jelentésének azon része, a mely Romániára vonatkozik. Nagyobb hatása lesz ép ezért Romániában a jelentésnek akárhany vezércikknek, vagy akár egy diplomáciai jegyzéknek, mert Falknak itt erélyesen meynomott tolla által a delegáció és a magyar közvélemény egészen hivatalos formában beszél. Megérthetik a román chauvinisták, hogy „et sunt certi denique fines“, melyeket respektálni kell.

— A hadügyi albizottság megszavazta a rendes költségvetést. A fűttelen lőpor tételénél Hermann vezérőrnagy előadta az ennek gyártásánál szükséges változtatásokat, mire e tétel is elfogadtott.

HIREK.

— A felső torontáli ármentesítő társulat pénzügyei. Több ellenzéki lap azzal az érdekes és elég szenzációs hírrel lepi meg olvasóit, hogy Rónay Jenő főispán a társulat vagyonának átvizsgálásánál egész halom sikkasztásnak jött nyomára. E tárgyban Rónay Jenő főispánhoz intézett kérdésünkre ő méltósága kijelentette, hogy ezen szenzációs hírek minden alapot nélkülöznek. A ki ezen társulat ügyei iránt érdeklődik, teljesen tájékozhatta magát a közgyűlésről hozott tudosi-

czot és új olvasó-osztályt teremtett volna a könyv-irodalomnak.

Itt érkezik ahhoz a vádhoz, a mely szerint a hirlapirodalom az, a mely a könyv-irodalmat háttérbe szorítja. Nekünk itt is megvan az a különálló nézetünk, hogy itt is a szellemi élvezet egy változott formájáról van szó. Két fokozatról, mert a hirlapirodalom szükség szerint úgy következett a nyomtatott könyvek után, mint a hogy a nyomtatott könyvek követték a nagy fáradozással lemasolt és egyes könyvtárakban őrzött irott könyveket s a mint a postára következett a távirat, erre pedig a telefon. Könyv és hirlapirodalom nem egymással ellentét és egymást paralizáló fogalmak, de az utóbbi az előbbivel szemben haladást képvisel. Paktumra kell lépniök s ha a hirlapirodalom korlátolta a könyvirodalom terjedését, még pedig anélkül, hogy — az aktuális jellegű rovatokon kívül — felvette hatáskörébe a könyv-műfajokat s közül regényt, értekezést és verset is, még odáig kell nemesednie, hogy hivatásának e részét is magasabb színvonalra emelje s kösöljön műbecsrel és erkölcsi értékkel rendelkező műveket is. Elvégre is mindegy, ha a ki-tűnő mű lepedő nagysága papíron és na-

tásunkból, melyet a leghitelesebb forrásból vettünk.

— A torontáli helyi érdekű vasutak pöre. E vasut egy pörbe keveredett, melyet elég érthetetlen módon első sorban egy oly csög tolytat ellene, melylyel a t. h. é. v. soha semmi dolga sem volt. A tényálladék a következő: A torontálmezei helyi érdekű vasut 1890-ben elhatározta, hogy 480,000 frt építési tőke beszerzésére kibocsát 549,000 frt névértékű elsőbbségi részvényt és e czéliből érintkezésbe lépett Ormódi Vilmos-sal, az első magyar ált. biztosító-társaság igazgatójával, a kivel meg is kötötte a szerződést 1890. július 8-án. A szerződés értelmében Ormódi a részvényeket 80-as árfolyam mellett összesen 439,000 frtért tartosik átvenni 1890. évi október 1-én készfizetés mellett, visszat a vasut köteles 8 napi előleges értesítés mellett a részvényeket átszolgáltatni. Ormódi az üzletbe a vasuti igazgatóság tudta és beleegyezése nélkül belevonta a frankfurti Erlanger-cségat, mely a pénzt volt szolgáltatatandó. A kikötött határidő lejártá előtt egy héttel értesítette a torontálmezei vasut Ormódit, hogy készítse a pénzt, mert a kötvényeket pontosan át fogják adni szeptember 30-án. A vasuti igazgatóság ezt annyival inkább tehetette, mivel a kereskedelmi miniszter 40 nap alatt nem válaszolt s így azt kellett hinni, hogy az üzletet minden további nélkül lebonyolíthatja. Rónay elnök a kitűzött napon fel is ment Budapestre, hogy az elsőbbségi részvényeket szállítsa. E közben úgy döntött a miniszter, hogy nem hagyta jóvá az elsőbbségi részvények eladását, hanem tudára adta annak a megyének, hogy szivesebben látná, ha Torontálmezeje vásárolná meg az elsőbbségi részvényeket. Ezen tanácsot a megye tudvalevőleg követte is. Ormódi azonban ezalatt megkapta Erlangertől az üzlet lebonyolítására szükséges összeget, melyet a kereskedelmi bankban helyeztet el. A miniszter határozata értelmében azonban a vasut nem szolgáltathatta az elsőbbségi részvényeket és az egész üzletből nem lett semmi. A bankárok azonban kártérítést követeltek, még pedig időközi kamat fejében 4528 frt 84 krt és minthogy a pénz Erlangertől Németországból jött; kuruusvesztés czimén 24854-71 márkát. Ez a pör szubsztátuma, melyet Ormódi Vilmos és az Erlanger-cség együtt indítottak a torontálmezei helyi érdekű vasut ellen, a budapesti börtönbíróskodás előtt. A tárgyalás alkalmával a bíróság nem is bocsátkosott a dolog meritumába, hanem, míg Ormódira nézve megállapította az illetékeséget, mert az a szerződésben ki volt kötve, az Erlanger-csége nézve lesszállította az illetékeséget, mert a vasutal csak Ormódi szerződött és nem egyuttal Erlanger is, a ki

ponkénti részletekben kerül a közönség közé, vagy ha könyvekbe tördelve és be-kötve kapjuk meg. Amugy — mondják a panaszkodók is — ott marad a könyv-árusok polczain, így pedig villámsebessen terjed s az aktuális rovatok kedvéért elő-fizető, hirlapi közönség megkedveli a komolyabb rovatokat. Így is, úgy is az iro-dalom terjed, mellékes, hogy mily külső formában. Természetes, hogy a hirlapiroda-lom most minden téren a selejteset, felüle-teset, isgatót és mindenekfőlött az olvasó keresi s ezért látszik hátrányosnak a könyvirodalom rovására való elterjedése.

Meg vagyok arról győződve, hogy az idők folyamán nem is lesznek könyvek, ha nem amateur-kiadások, vagy készkönyvek, hanem lesznek jó hirlapok, a melyekben a gyakorlati szempont épp úgy megoasztja unalmát az eszményivel, a mint az ember rendelkezik az elme mellett a szível, vagy — még helyesebben szólva — az emberrel rendelkezik elméje is, szíve is.

A hirlapírásra különben még sokféle fej-lődési fokozat várakozik. Képseljük el csak azt az időt, amikor a gyorsírás általánossá válik s apró papírlapon fér el mindaz, a mi most egész nagy papírlapokat tölt

külön szerződött Ormódival. A börtönbíró-ság e végső ellen a felperesek felfolya-modtak a királyi táblához, a hol most az ügy van. Nagy érdeklődéssel várják most a tábla ítéletét ebben a nem mindennapi, komplikált kérdésben. Arra alig lehet ki-látás, hogy a vasut Erlangernek bármit is fizessen. Egyrészt azért, mivel vele nem szerződött, főleg pedig azért, mert a szer-ződésben o. é. forintokról van szó, kursus-differenciákról tehát még beszélni sem lehet.

— A városi főorvos jelentése. Hai-degger Lajos dr., Nagybecskerek városá-nak főorvosától, megjelent a hivatalos egész-ségügyi havi jelentés, mely a városunkban, f. évi szeptember hóban észlelt közegész-ségügyi viszonyokról szól. Ennek értelmé-ben városunk lakosságának száma az 1891. népszámlálás szerint körülbelül 22,374. Az összes elhaltak száma 55. Ragályos és járványos betegségek: Torokgyík 1, ronsoló toroklob 7, hasihagymáz 1. Egyébb betegségek voltak: Veleszületett gyengeség 4, ránggörcs 4, tüdőlob 1, tüdőgümőkór 3, bél-hurut 14, hashártyalob 1, veselob 2, agyvér-ömleny 1, aggkór 4, öngyilkos 2, hörghurut 5, méhrák 1, érvérőség 2, váltólás 1, visbe fulladt 1, feszár üszök 1. A születések száma szeptember hóban 70. — Az egészségügyi viszonyokra vonatkozólag je-lenti a főorvos, hogy azok szeptember havában meglehetősen kedvezők voltak, mint minden évben a melegebb időszakban és a talajvis alacsony állásánál most is a bél-hurut több és pedig 14 áldozatot követelt. A ragályos kórok közül a difteritisz lépett fel szörványosan és 7 áldozatot követelt, minden egyes bejelentett megbetegedési esetben, de különösen minden a haláleset-nél a szigorú elkülnítés és szorgos fertőt-lenítés nemcsak elrendeltetett, hanem ellen-őrnés mellett rendőri közeg jelenlétében végrehajtatott, a többi házban levő isko-lásgyermekek az iskola látogatástól eltil-tattak. Daczára annak, hogy városunkat környező falvakban a difteritisz járványosan lépett fel s daczára városunk fejlett közle-kedési viszonyainak, az említett falvakkal sikerült az időközönként behurcsolt difteri-tisz továbbterjedését annyira meggátolni hogy eddig még nem lépett fel járványo-san. De sajnálattal kell kijelentem — végső a jelentés, — hogy a közönség nagy, többnyire a miveltég alacsonyabb fokon álló réssének közömbössége, részben tudat-

meg. Ekkor leend majd mód arra, hogy a hirlapokban ne csupán sokat, de mindent feltaláljunk. Bellamy Edward, a nagy hírnévre vergődött amerikai író a maga „Visszapillantás“ában választás utján szerzi meg köztársaságának a szerkesztőt és hir-lapírókat, míg ellenben vannak írók, a kik utalnak arra, hogy keszdetben az új vallá-sok papjai is csupán benső ösztönük sugalma és indítása szerint hirdették a maguk ig-a-sát s csak azután következett a papi, a hierarkhikus szervezet. Így lehet a hirlap-írással is, a mely mostani szervezetében mindenre olyan, hogy helyes fejlődésre nem nyújt reményt s daczára annak, hogy erre nézve a legalkalmasabb eszközökkel rendelkezik, mindenre inkább méltó és ké-pe-s, mint a közvélemény kifejezésére, a meggyőződéses vezetására, az erkölcs és islés nemesítésére és általában a szép, jó és igaz szolgálatára.

Jó könyvek után jó hirlapokat — azt várjuk e század végén a jövőző század geniuszától s reméljük, hogy ezt a XX. század — okulva a XIX. század mizeriáin — magának meg is teremti!

Torontálmegyei Tanügy.

A „Torontal“ melléklete.

Megjelenik minden hó elején és közepén.

8-ik szám.

Locke János élete és működése.

(Neveléstörténeti tanulmány)

Irta: Várkonyi Béla.

A XVII. század szellemi Herosai között alig van fényesebb név Locke-énál, kinek munkásságát mi tanítók, a hála és kegyelet érzelmeivel tanulmányozhatjuk. A tanügy emberének okvetlenül ismernie és szem előtt tartania kell az előző korok történetét, melyek bőséges anyagot rejtenek magukban a mai kor paedagogusai számára is, mert a neveléstörténelem, mint a művelődéstörténet egyik kiváló fontosságú része nélkül céltudatos tanügyi ismeretek nem képzelhetők. Tanítók előtt ez nem szorul magyarázatra. A neveléstörténelem ama sok kiváló férfiú közül, a kik által elvetett magmost termi gyümölcsét; kiknek fenkolt lelkében az eszme már élt, munkált és derengő fényt árasztott, midőn még a középkor felett a tudatlanság árnya borongott, — Locket és korát választottam tanulmányom tárgyául a célból, hogy életéből és munkásságából a régmúlt idők egy tanulságos korszakának, a XVII. század művelődésének képét nyerjem.

Dus aratás tarlóján gyűjtöttem össze a kalászokat. A tárgy, melyet választottam, méltán számíthat minden művelt ember érdeklődésére, — kétszeresen a miénkre, kik Lockeban a paedagogia egyik utörőjét tiszteljük. Locke életének története nemcsak föltöbb változatos, hanem tanulságos is. A sors szeszélyeinek választottja volt. Jólét, nyomor, dicsőség és megaláztatások, üdözések és szenvedések, majd ismét a kitüntetések sokféle momentumainak egymásután való lepergése képezik élettörténetét.

Azért egyéniségét nagyon bajos egy rövid tanulmány keretébe foglalni; elannyira, hogy a történetírók szellemük sajátlagos hajlandóságai szerint, rajta mintegy megosztzkodtak. Az egyik a természetphilosophot, a másik a szigorú moralistát, némelyik pedig a pedans vallási bölcselőt találja fel benne. Iparkodom röviden, de valódi színekkel festeni arczképét és az időszakot, a melyet képviselt. Tudatában vagyok annak is, hogy életrajzot írni rendkívül nehéz, mert a történelmi adatok tömege között az egységes egyéniség mintegy elmosódik; de azt hiszem, éppen ezért mondja a kitünőtörténetíró Thierry Amade: „A történet az alap, az egyéni típusok ellenben mellékstanulmány tárgyai.“ Nagy és sok kísértésnek voltam kitéve, nehogy tulságosan belebonyolodjam a minduntalan kinálkozó részletekbe, de sok aggodalmat okozott a vázlat szerű, vagy hiányos jellemzés is. Ha tehát ezen akadályokat kikerülöm nem lehetett, arra csak az az egy megjegyzésem van: „A jó életrajz megírásához éppen úgy, mint egy jó

arczkép megfestéséhez művésznek: Plutarchnak kell lenni.“

Locke János született 1632. évi augusztus 29-én; tehát Verulami Baco halála után hat évvel, és Spinozza, a pantheisztikus világnézet hirdetőjének születése előtt három hónappal. Szülőhelye Wrigton, Somersetmegye egyik faluja. Szülei lakhelye, hol gyermekéveit is töltötte, Bristoliai szomszédos Pensford falucska vala. Atyja egy jómódu, de igen szenvedélyes természetű ügyvéd, a 17. század közepét oly nagy izgalomban tartó polgárháboruban az ugynevezett „hosszú parlament“ híve lévén, egy lovascsapat vezérletét vette át. A politikai mozgalmakban résztvevő atya katonás jelleme, nagy hatással voltak az események iránt érdeklődő s azt közvetlenül szemlélő ifju fogékony lelkére. Nagy idők voltak azok, Anglia történetének legizgalmasabb korszaka. Locke érzülete és jelleme innen nyerték azon saját szerű jelleget, melyek őt az angol bölcselők tipikus alakjává teszik. Anyja korán elhalt s Locke János fitestvérevel, Tamással szigorú nevelésben nőtt fel.

Ifju éveit a westminsteri iskolában töltötte egészen 1646–52-ig, mig nem a háború izgalmai a szerencsétlen I. Károly halálával a muzsákat is elhallgattatta. Történt ez a régi időszámítás, a Gergely-féle naptár szerint, 1648. január 30-án, mely a mostani időszámítás 1649. február 9-kének felel meg. Az év akkor Angolországban márczius 24-vel kezdődött. Az iskola direktora dr. Busby (1638–95) volt, a testi büntetés, nevezetesen a vesszőzés híve. Fegyelme drasztikus vala, ki a király látogatásakor sem vette le kalapját, nehogy tekintélye a növendékek előtt csorbát szenvedjen. A latin versek írása, a görög, arab és héber nyelvek voltak az iskola főbb tárgyai. Tanuló éveiről Seneca szavait idézi: „Non vitae, sed scholae discimus“, vagyis: nem az életnek, hanem az iskolának tanultak. Tanulmányaiban nem érezte magát otthonosnak sem a Westminsterben, sem az oxfordi Christ Church collegiumban, melynek dekánja és az egyetem alkancellárja a szabadelvű dr. Owen J. volt, kitől valószínűleg rajongó vallásosságát örökölte. 1652-ben lépett a Cromwell kancellársága alatti oxfordi egyetembe, melynek egyik tudós professora Cole volt.

Már 1653-ban a polgárháború izgalmai tetőfokra hágtak s az ugynevezett „kis parlament“ az egyetemek vagyonát lefoglalván, azokat a népek az adófizetés alóli felmentésére használta. Engedtessek meg ez alkalomból felemlitenem, ámbár értekezésem célját nem érinti, hogy ugyanekkor mondatott ki, miszerint a választási jog a lakosság adójának megfelelőleg az egész országra terjesztessék ki. Adós-

ság miatt szabad polgárt bezárni nem volt szabad; csupán vallási ok miatt hivatalától el ne mozdíttassék; a polgári törvények mindenkire egyenlők legyenek; a lelkiismeret szabadsága sérthetetlennek és minden emberi hatalmon felül állónak nyilváníttassék. Láthatjuk, mily sokkal előzte meg Európa többi nemzetét az angol ezekben is.

(Folytatása következik.)

A szeretetről és annak érvényesítéséről az egyleti életben.

Előadás a délmagyarországi Tanítóegylet XXVI. nagygyűléséből; tartotta: Dold István, községi tanító Nagy-Becskerekéről.

Egy mindnyájáért és mindnyájan egyért...!

(Vége.)

A legbiztosabb út azonban a tömörüléshez a szeretet — s miként biztosíthatná a szabad egyesülést? — ez képezi előadásom II. részének anyagát, melynek alap gondolatául a kölcsönös szeretetet vettem.

Azt hiszem, mindnyájunk nézetével találkozom, midőn egyletünk alapjául az úgyszeretet mellé a kölcsönös szeretetet állítom. Ha az úgyszeretet összehozott, úgy a kölcsönös szeretet az, mi együtt tart; sőt még tovább megyek és azt mondom, hogy a kölcsönös szeretet éltető eleme egyletünknek, ez tesz szoroson egygyé!

Az ember úgy szellemi, mint anyagi gondok terhétől néha sötét kétségek félelmes rengetegében botorkál, fellebbe bujt holdvilága tekint csak alá utaira s nem találja meg a helyes ösvényt, hogy mind ezeket eloszlassa. Ilyenkor, mint balzsamos írt hozó angyal közeledik feléje embertársainak szeretete és ha a kölcsönös szeretet nem is segíti teljesen, de türethetőbbé teszi sanyaru állapotát.

Szeretnünk kell egymást és különösen szeretettel karolni át azon kört, melynek tagjai vagyunk; magasztos és büvölő képe ez a tiszta szereteten alapuló humanizmusnak.

A szeretet, a kölcsönös szeretet különösen, midőn boldogít, egyuttal segít is tapasztalati oldalát tekintve a kölcsönös szeretet intézményei közvetlenül biztosítják a sikert, nem úgy mint az úgyszeretettől folyó tevékenység, csak közvetve. Az úgyszeretetre vonatkozólag mondhatnám, azért dolgozunk, fáradozunk, hogy segítsenek rajtunk míg a kölcsönös szeretet intézményei arra való, hogy mi magunk segítsünk magunkon. A közmondás is azt tartja: Segíts magadon, és... stb.“

Mig az úgyszeretet szellemi munkálkodásra terjed ki és az általános haladás sikerét biztosítja, addig a kölcsönös szeretet inkább az anyagi segítség intézményeiben nyilvánul s közelebb áll hozzánk, mivel jótékony

hatása saját körünkben saját magunkra terjed ki.

Az egyszerűség ápolása az általános haladás terén egy-letünk mintaképpen álls nem egyszer vontat már magára a magasabb körök figyelmét, hanem ami a kölcsönös szeretetből folyó intézményeket illeti, valljuk be: még hátra vagyunk; mert nem teszünk eleget, mondhatnám semmit, egymásnak segítségére.

Nézzük csak a külföldi, nevezetesen az ausztriai vagy német tanítóegyleteket, melyek a szellemi haladással párhuzamosan még anyagi hasznót, segítséget biztosítanak tagjaiknak. S hogyan? — Eltekintve egyes egyletek tekintélyes segélyalapjaiktól, még az anyagi szükségletek beszerzésére alkalmas, olcsóbb bevásárlási forrásokat keresnek, hol a tagok bizonyos meghatározott árelengedés mellett vásárolhatnak.

Mit teszünk mi egymásunk segítségért? — s a kölcsönös szeretet érvényesítésért?

Szerény segélyalapunk vajmi kevés anyagi segítséget nyújt tagjainak s nem általános; mert csak a legnagyobb szükségben levőket segíteti egy nagyon csekély összeggel.

Van azután az egylet területén, még pedig Torontálban egy igen humanus intézmény, mely tanító-gyermekeket, tanuló-ifjakat segít.

Eltérve szoros tárgyamtól, engedje meg az igen t. nagygyűlés, hogy egy néhány percet ezen, a torontáli tanítókat érdeklő intézménynek szentelhessek; értem, a torontáli tanítók „Steinbach Antal alapját“! Helyén találtam ezt itt is felemlíteni, — mint olyan intézményt, mely szintén a kölcsönös szeretetnek, de különösen derék főnökünk iránti tántorithatlan szeretetünknek kifolyása — egyrészt azért, hogy mintegy dióhéjban beszámolják ezen alapnak már egy évtized óta folytatott áldásos működéséről, — miután az alapot kezelő köröktől erre nemcsak megbízást, hanem a szükséges adatokat is szerencsém volt kikapni — másrészt s főképp azért említem, hogy hasonló czélú alap létesítésének eszméjét pendísem meg a másik két megye tanítói körében és hogy a fiatalabb tor. kartársakat, — kiket egyletünk nagygyűlésén gondoltam együtt találhatni — belépésre, alapunk gyarapítására buzdítsam. A „Steinbach-alap“ 1881-ben lett a nagybecskereki fiók-egylet kezdeményezése folytán letéve s ma leszámítva a már 10 ízben kiosztott 40—50 frtos ösztöndíjakat 1373 frtot mutathat fel. Ez évben ismét csak a nagybecskereki fiók-egylet köréből indult meg egy mozgalom, mely ezen alap gyarapítását tűzte ki magának és a torontáli fiatalabb tanítók — kik az alapnak még nem tagjai — a kölcsönös szeretet érvényesítése s ápolása érdekében nemesen cselekedeznek, ha kivétel nélkül belépnek 3 frtos egyszersmindenkorra való tagsági díj mellett az alap tagjainak sorába.

Mit lehet azonban a nagy egylet kebelében egymásnak segítségére tenni?

Teremteni kell oly intézményt, melynek haszna és jótékony hatása az egylet valamennyi tagjára kiterjed, hogy általánossá válván, a kölcsönös szeretet érvényesítése s annak ápolására a leghathatósabb eszköz legyen.

Tekintsünk egy tanító család szerény életébe és vizsgáljuk, mikor van a család a legnagyobb zavarban? — Kétségkívül, ha a családfenntartó elhal. A legtöbb esetben a rövidebb-hosszabb ideig tartó betegeskedés, a gyógyítással járó költségek eléggé kiaknálták az amugy is szerény anyagi viszonyok között levő családot, úgy, hogy a legszerencsétlenebb pillanatban a hátramaradt özvegye még anyagi gondok terhétől sem ment a súlyos csapás fájdalma mellett. Sok esetben még a tisztességes eltakarítás is gondokat okoz, mennyiben azonnal nem állhat az özvegy rendelkezésére oly kész összeg, melylyel a költségeket fedezhetné.

Ilyenkor szorul rá legjobban a tanító családja segítségre és mily megnyugtató lenne, ha az első segítség nem idegenektől, hanem szerető kartársaktól jönne!

Értem ugyanis, ha az egylet kebelében a tagok számára egy u. n. temetkezési segélyalap létesítenék, mely egy bizonyos összeggel a költségek fedezéséhez járulna s rögtöni segítséget nyujtana a családnak.

Am ilyen egylet van minden nagyobb helyiségben, oda beléphetne a tanító is — gondolhatjuk; de hány helység van, hol ez nem áll rendelkezésére s ne feledjük: hogy ezen intézménynek a mi egyletünkben tulajdonképen kettős czélja lehetne. Anyagi segítséget nyujtani a legszorultabb pillanatban, ez volna első czélja; de a mellett az egyleti tagokat közelebb összehozná, együtt tartaná s ápolná a kölcsönös szeretetet s a mi fővonzást gyakorolna a nem tagokra, kik minden bizonynyal így inkább belépnének, tudván azt, hogy nem hiába fizetik a tagsági 2 forintot; szóval, egy ilyen vagy hasonló intézmény eszköz volna a tömörüléshez, legközelebbi ut az egyesüléshez.

Hogy miként lehetne egyletünk kebelében egy ily intézményt életbe hívni, ez egy bizottság dolga volna, mely érintkezésbe lépve hasonló egyletekkel, beszámolva a mi körülményeinkkel s az alapszabályok módosítása, illetve kiegészítése mellett, gondoskodnék az eszme tisztázásáról s a kellő intézkedések foganatosításáról.

Midőn így a kölcsönös szeretetet ápoljuk, egyúttal ily módon biztosított tömörüléssel egyszerűzetünk gyakorlásában is előre haladhatnánk; mert egyik a másikat haladhatná, mindkettő még jobban érvényesülhetne.

Nincs szükségünk akkor paragrafusra, mely kötelezővé teszi az egyesülést, nincs szükségünk végrehajtókra, hanem egymást se-

gitve, önkényt, szabadon tömörülnénk, mert hiába, oly időben élünk, mely mindenki a szép, nemes s jó mellett még talán mindennekélőtt a hasznosat is nézi!

Számolnunk kell e nézettel is és midőn jelen gyűléstünkkel a II. negyedszázadba lépünk, az egyszerűzet ápolása mellett tegyünk a kölcsönös szeretet érvényesítésére is valamit.

„Bátran, gondosan és Istentben bizva — előre!“ ez örökségünkkel zárom előadásomat s csak azt teszem még hozzá utolsó mondatul: „Szeressük és segítsük egymást.“

KÖZLEMÉNYEK.

A tanítóképző, polgári és felső népiskolai intézetek alkalmazottjainak fizetési pótléka, — mint hiteles forrásból értesülünk — még e hónapban ki fog utalványoztatni. Az eddigi kiutalványozást akadályozta az, hogy a fizetési pótlékok kiutalásának ügye, éppen vakációra esvén, az adatok beszerzésük nem voltak, részben pedig használhatlan adatok lettek feljelentve.

Halálozás. Somogyi István pusztai lőrincfalvai rkath. iskolai tanító 57 éves korában elhunyt. Négy kiskorú teljesen árva gyermek siratja. Tolvádián elhalt Tellesky Száva lelkész-tanító.

Pancsova város törvényhatósága elhatározta, hogy községi iskoláinál új párhuzamos alsó osztályokat állít és pedig magyar tannyelvűeket, ismétlő iskoláit pedig aként rendezi, hogy azok fokozatos három tanosztályt foglaljanak magukban s e czélra 12 tanítót alkalmaz felváltva, a kik fejé- kint 80 frt jutalomdíjban részesülnek. Bizony Nagybecskereken is elkélne az ismétlőiskola ilyenén rendezése.

Változások a tanítói karban. Sisák Gyula magyar padói r. kath. iskola tanító Arad megye Kis Jenő községében nyert alkalmazást. Helye még betöltetlen. Nagy János dobriczai állami iskolai tanító a pancsovai állami elemi iskolához helyettesített át. Popovits Dusan basahidi g. kel. tanító Bács megye Ó Becse községében lett alkalmazva, helyét Petkovics Milán foglalta el, kinek ez az első alkalmazása. Nagybecskerekről Jovanovits Pánta g. kel. szerb tanító az újvidéki g. kel. szerb felső leányiskolánál nyert alkalmazást. Kis-Ószön a jegyzővé választott Krogloth József helyébe Krogloth Mátyás sándorházi tanító választott meg Török-Kanissán a közép tanítónői állomásra Pántl Hona lett megválasztva, kinek ez az első állomása.

PÁLYÁZATOK.

Óvónői állomásra Melenczén. Fizetés 360 frt, szabad lakás és fűtés. Kérvények október 20 ig Melencze község előjáróságához czimzendők.

Óvónői állomás Jozefován. Fizetés 300 frt, szabad lakás, házi kert, fűtőanyag és 90 frt dajkatartási átalány. Magyar és szerb nyelv tudása kívántatik. Kérvények október hó 30 ig az iskolaszéki elnökhöz küldendők.

Tanítói állomásra Török-Becsén (külterület). Fizetés 600 forint, szabad lakás és fűtés. Kérvények október 25 ig a községi iskolaszéki elnökhöz czimzendők.

ÜZENETEK.

V. B. Törökbecse. Köszönettel vettük. A kért számoknak a közlés utáni elküldése iránt majd a kiadó intézkedik.

N. N. . . . Azt, hogy a toraki tanító nyilttérben támadt az előjáróságra, mi sem helyesülhetjük. A mint látta, máris megkapta a magát érte. Az ön ügyét is jobb lesz, ha a rendes szolgálati uton igyekszik, szép csendesen elintézni.

lanésaga, (ha ma által éri difteriti meggató lépjen.

— A folyam vember nyittatn László, urak ler főjegyző Albert,

Hoge o tanfolya szép ere mos hal mény m legutób sauson i

egybegy kel ille egyébké is bizony tattatott vissgako séget és azok, a készültöl évre job főleg D

János, m elődái k lommái s lyam fel a követk

1. Mag csolatban (kormány tekintette magánjog Pénzügyi számvitel

ság, pénz sével), G. esteli órá tatnak u nappali megfelle világozta tanfolyan há) ha

— Az folytán a azon teri nagykite össze vo adásokat év vége kovácshá

(Torontá lok fönta már nem igazgató vári, a még min jelenlegi kellett az

— Htt a minör koron „beült költő aso egyszerű

Petó kijelenté,

Perse, mikor a

lansága, némelykor mondhatni rosszakaratja (ha magánérdekek a tett óvintézkedések által érintettek) által aligha fog sikerülni a differitisz tovatérjedését jövőben is annyira meggátolni, hogy járványszerűen fel ne lépjen.

— A torontálmezei jegyzői szaktanfolyam az 1892/93-ik tanévre ez évi november hó első napján újlag meg fog nyitattani. A tanfolyam igazgatója, Dániel László, alispán, előadói pedig a következő urak lesznek: Hegedűs Miklós, megyei főjegyző, Riessz Jakab dr., Szilágyi Albert, Végh Lajos dr., Kende László, Hegedűs János és Mihály Miklós. A tanfolyamnak, mely az előző években olyan szép eredményeket ért el, bizonyára számos hallgatója lesz ez évben is. Az intézmény méltánylásra és elismerésre talált a legutóbb lefolyt országos jegyző kongresszuson is, a hol a torontálmezei jegyzői tanfolyam vezetőségét és szakelőadóit az egybegyűlt kollegák kitüntető elismerésükkel illették. Áldásos és hasznos működését egyébként a tanfolyam múlt évi évkönyve is bizonyítja, a melyben statisztikailag mutattatott ki, hogy a tanfolyam hallgatói a vizsgákon hasonlíthatatlanul nagyobb készséget és több jártasságot mutattak, mint azok, a kik a tanfolyam hallgatása nélkül készültek. A tanfolyam egyébként évről-évre jobban fejlődik és izmosodik, a mi főleg Daniel László, alispán és Hegedűs János, megyei aljegyző érdeme, a kik az előadói karral együtt a legnagyobb buzgalommal és odaadással működnek a tanfolyam felvirágzásán. A tanfolyamon az idén a következő tárgyak adatnak elő:

1. Magyar közjog (alkotmánytannal kapcsolatban). 2. Magyar közigazgatási jog (kormányzati politikával) és eljárás különös tekintettel a községi ügyvitelre. 3. Magyar magánjog (telekkönyvi rendtartással). 4. Pénzügyigazgatás. 5. Községi háztartás, számvitel és pénztárkezelés (a nemzet-gazdaság, pénzügy és államszámvitel tanismertetésével). 6. Tiszti irálytan. Az előadások az esteli órákban és pedig d. u. 5—8-ig tartanak úgy, hogy a hallgatók e mellett a nappali órákban esetleg élethivatásuknak megfelelő foglalkozást folytathassanak. Felvilágosítást ad alantírott elnökség vagy a tanfolyam igazgatója (N. Becakerek, megyehás) ha postabélyeg mellékeltek.

— Az államjavak fokozatos eladása folytán a kincstár lassanként megszabadul azon terhek egy részétől is, a melylyel a nagykiterjedésű államjavak kezelése eddig össze volt kötve. Csökkenteni fogja a kiadásokat egyebek közt az is, hogy a folyó év végével négy ispánság, az ungvári, a kovácsházai, a vallemarei és a szörégi (Torontálmezei) megszűnik s így a hivatalok föntartási költségei a jövő évi budgetet már nem fogják terhelni. A három jószágigazgatóság, az aradi, a budapesti és temesvári, a tetemes birtokeladások dacára, még mindig annyira igénybe van véve, hogy jelenlegi személyzetükkel továbbra is fönn kellett azokat tartani.

— Hűvös, borongós, őszi nap... Olyan, a minőről Aranyunk, költészetünk koronás aranya éneklí, hogy e napon „beült hoszá a unalom“. A nagy költő azonban tudott magán segíteni, mert egyszerűen vendéget hívott magához:

..... Jer Ossian
Ködös, homályos énekeddel!

Petőfi is hamar vigasztalódott, a midőn kijelenté, hogy —

Köd borong, száll a daru
Zugva fönn az égen,
És az én ölemben ül
Kedves feleségem!

Pérsze, az vigabb borongós volt, mint mikor a nagy költő lelkében fölkeltek a

közel végs a kedves feleség hűtlenségének sejtelméi s fősirt a mélabus vers —

Még nyílnak a kertben az őszi virágok...
Ősz, hűvös, borongós ősz, mennyi gyönyörű eszmét, megkapó hangulatot kölcsönöz te a bánatos költőknek! Csupa önzésből tetted, mert hiszen — Tóth Kálmán is dalolja, hogy a mikor —

Fütyül a szél s az idő már őszre jár,
Szébb vidékre költözik el a madár...

A költöző madarak dala helyett költi fel hát a költők dalát; a közelítő tél hatása alatt bizony —

Hervad már ligetünk, diszei hullanak,
Tarlott bokrok alatt sárga levél zörög...

Ennek következtében a poétai berkeket népesíti be dallal és hanggal. Nos, dalolatok hát, ősz poétái; dalolatok kivált a szegény Nagybecakereknek, a hová „szintén beült a unalom“ s a pityergős időjárással éppen most köszöntött be a — kolera is. Sajnáljuk, de a kolerától — nem tudunk verset! (—)

— Változás a temesvári kir. ügyészségnél. A hivatalos lap legutóbbi száma közli, hogy az igazságügyminiszter Katona Béla dr. temesvári kir. ügyészt a budapesti és Gózsdu Elek dr. karánsebesi királyi ügyészt a temesvári kir. ügyészséghez helyezte át. Gózsdu Elek dr.-ban, a ki jeles irodalmi működéséről széles körben ismeretes, egy minden tekintetben kiváló férfit nyer Temesvár.

— Temesvármegye közgyűlése. Temesvármegye törvényhatósági bizottsága tegnap délelőtt 10 órakor kezdte meg rendes őszi közgyűlését. A közgyűlésen Molnár Viktor dr. főispán elnökelt, a kit a terembe lépésekor az egybegyűlt bizottsági tagok lelkes éljenzéssel fogadtak. A közgyűlés első tárgya a vármegye 1893-ik évi költségvetése volt, a melyet a közgyűlés 56 szavazattal 34 ellenében elfogadott. Elfogadta azszal együtt a 10% pótdadó kivetését is. Esután a választások következtek. Megválasztottak: Mály István, árvasszéki aljegyző, szolgabíróvá, és Medveczky Orosztesz árvasszéki aljegyzővé. A közgyűlést ma folytatták.

— Krassó-Szörény vármegye tanfelügyelőjévé a nyugdíjazott Suttág Ferencs helyére dr. Dengi János, a lugosi főgimnázium helyettes igazgatója és ismert jeles költő neveztetett ki. E hír bizonyára őszinte örömet és meglepedést fog kelteni országzszerre, mert Dengi előléptetésében az igazi tehetség és érdem nyert jutalmat.

— Igazságügyi kinevezések. Ő Felsége az igazságügyminiszter előterjesztése folytán Schmidt Miklós dettai járásbírói aljegyzőt az oraviczabányai és Kobányi Viktor dr. temesvári törvényszéki aljegyzőt a fehértemplomi kir. járásbíróshoz albírákká nevezte ki. Az igazságügyminiszter Orosz Ferencs, a budapesti törvényszékhez beosztott Vaisz dr.-féle alapítványi joggyakornokot a lugosi törvényszékhez jegyzővé, Csikó János huszti járásbírói joggyakornokot a lugosi kir. törvényszékhez aljegyzővé nevezte ki. Az igazságügyminiszter Németh Bertalan nagysz. m. iklósi járásbírói és Simon Sándor nagybecsereki törvényszéki ideiglenesen alkalmazott irnokokat ezen minőségükben megerősítette.

— Kinevezés. A földművelésügyi magy. kir. miniszter Kállay Ödön ösztöndíjas gazdasági segédet a nagyszentmiklósi földműves iskolához ideiglenes minőségben segéd-tanítónak nevezte ki.

— Tolvaj a gödöllői kastélyban. A gödöllői királyi várkastélyban, a királyné komornyikjának szobájából 100 forintot elloptak. Kidült, hogy a tolvaj egy a várkastélyba már tíz év óta járatos levélhordó volt.

— A versenylovaglás. A P. Ll. értesítése szerint a bécs-berlini versenylovaglást ismételni fogják, még pedig úgy,

hogy esuttal tartalékos és egyéb nem aktív tiszték versenyeznének. Német tartalékos tiszték tették az indítványt. A versenylovaglás egyik győztese, Miklós Aladár huszár főhadnagy Budapestre érkezett. Azt beszélték, hogy a főhadnagy lova, Marcsa megdögölt. A főhadnagy fölkerete a lapokat a hír megczáfolására. A ló ép és a jövő héten látnató lesz Budapesten, a Nemzeti lovardában.

Színház.

* A vasgyáros. Ohnet sokat rágalmasott, de mindenkor nagy hatást keltett drámája. „A vasgyáros“ került tegnap este színpadra, meglepően szép számu közönség előtt. Az előadás egészben véve jól folyt le, a mi java részben Bera Paula érdeme, a ki Clair nehéz, de hálás szerepét igaz művészettel, nagyobb jeleneteiben megrázó hatással játszotta végig. Különösen sikerült az első, valamint a második felvonás végjelenete, a melyben Athenaiat kiutasítja s a mely után a közönség háromszor hívta a lámpák elé. A művész a tegnapi estét kiváló sikerei közé számíthatja. Szarvasszi Derblay-t játszotta s igen jó partnere volt Clairnek. Leszámítva, hogy egyik-másik jelenetben kissé merev volt és kissé szentimentális, alakítása jól sikerült. A közönség őt is több ízben tapsolta meg. A többi szereplők: E. Kovács Ilka, Csókáné, Kiss Ilona, Kövessi, Lipthay hozzájárultak az est sikeréhez. Németh János ellenben elejtette Bligny herceg szerepét, a mely sehoggy sem neki való. Szerémfalvi az egész estét egy kávészinü ruhában játszotta végig. Ugy látszik makacsul ragaszkodik ahhoz az elvéhez, hogy szalonban nem szükséges okvetlenül sem frakk, sem szalon ruha. A jövőben talán a rendező igyekezzék őt kapacitálni, hogy ez a felfogása kissé téves. A francia szavak helytelen kiejtésére figyelmeztetjük a szereplőket. Bolié Bólió helyett, Athanász Athenész helyett sat. nem akceptálható.

Irodalom és művészet.

* A Petőfi-társaság fölolvadó ülést tartott, melyen Szana Tamás olvasott fel az első magyar életrajzokról. Már a negyvenes évek vége felé megszületett a Lauka Gusztáv „Charivari“-ja, a mely jogosan és méltán nevezhető az első magyar életrajznak. Szövege kitűnő humorral és szatírával van írva, hanem a torképeiben kevés komikum nyilatkozik. Jakab Ödön a „Tokaji bor“ csimén olvasott föl szép költeményt, Endrődy Sándor pedig szatírát: „Dal a katedrálról“, a melyben a tanügyi viszonyok ferdéségeit állítja szem elé. Rákosi Viktor az erdélyi népeletről vett humoros elbeszélést adott elő: „Pattantus és Kelemen“ csimmel. A Jókai Mór jubileumára vonatkozólag határozatba ment, hogy annak minél szélesebb keretük közé leendő illesztése végett, hozzájárulásra kéri föl az összes tudományos intézeteket, a kormányt, a megyéket stb. A Jókai-ünnep májusban lesz.

Táviratok.

Miniszterek tanácskozása.

Budapest, október 17. (A „Torontál“ eredeti távirata.) Ma délután Ő Felségének elnöklete alatt minisztertanács volt, melyen döntő eseményeket vártak, de még egyelőre nem következtek be. Szóba kerültek a vallás-politikai kérdések s hir szerint kedvezően intéztettek el. A király a minisztertanács után visszautazott Gödöllőre.

Budapest, október 18. (A „Torontál“ ered. távirata.) A minisztertanácsot ma folytatják. A tanácskozás eredményét politikai körökben feszült figyelemmel várják.

A Hentzi-szobor megkoszorúzása és a pártok.

Budapest, október 17. (A „Torontál” eredeti távirata.) A szabadelvű párt mai értekezletén Szapáry Gyula gróf miniszterelnök előadta álláspontját a Hentzy-ügyben. Kijelentette, hogy ő csak méltányosságot lát abban, ha a Hentzy-szobrot, viszonzásul a honvédszobor megkoszoruzásáért, szintén megkoszorúzzák s így az ünnepély programján nem kíván semmit változtatni. A párt helyesléssel fogadta s határozatilag kimondta, hogy a holnapi ülésben a program megtartása mellett foglal állást.

A nemzeti párt részéről a képviselőházban gróf Apponyi Albert szólal fel. Ki fogja jelenteni, hogy a lényegében nincs ellenvetése a szándékolt koszoruzás ellen, de annak módját helyteleníti, mindazonáltal sem ő, sem pártja nem áll utjába a program végrehajtásának s nem szólnak bele a vitába.

A függetlenségi párt obstrukciónak készül. Gróf Károlyi Gábor indítványára azt tervezik, hogy a Hentzyvitát kihúzzák november harmadikáig.

A függetlenségi párt mai értekezletén Eötvös indítványára elhatározták, hogy a párt helyesléssel veszi tudomásul, hogy a honvédszobrot a hadsereg megkoszorúzza, de tiltakozik az ellen, hogy a Hentzy-szobrot a 49-iki honvédek megkoszorúzzák. Ily értelemben határozati javaslatot terjesztenek be.

Országgyűlés.

(A képviselőház ülése október 18-án.)

A képviselőház mai ülése 12 órakor kezdődött. A karzatokon fényes közönség volt látható. Számos delegátus és mágnás jött el, hogy a Hentzy-szobor megkoszoruzására vonatkozó ellenzéki szónoklatokat hallgassa.

A napirend előtt elsőnek felszólalt Eötvös Károly ki igen szép és éppen nem túlzó beszédben visszautasítja azt a vádat, hogy izgatni akarna az ő pártja. Áttér azután a szoborbizottság programjára és párhuzamot von a régi honvéd és a régi osztrák hadsereg közt, mire kijelenti: hogy jelen esetben a kölcsönös tiszteletnek nincs helye.

Beszédét így fejezi be: Ha mi az osztrák katonák szobrait, akik saját katonáinkat felakasztották, büntették, a kikirol a hatvanegyedik országgyűlés felirata azt mondta: bűn volt elötnünk nemzetünkhöz való ragaszkodás, üldözték a hazaszeretetet, ha szobrokat megkoszorúzzuk, istenkáromlást követünk el.

Gyalázat az illető hódító szobrárt megkoszoruzni, nem lovagiasság, hanem meghunyászkodás.

Az ellenzék perczeig tartó tapssal fogadta Eötvös beszédjét, melynek végén határozati javaslatot nyújt be. (Lásd délelőtti táviratainkat.)

Szapáry Gyula miniszterelnök kijelenti, hogy a bizottság határozatára nem folyt be. A maga részéről helyesnek tartja a kiengesztelést, mely

azonban nem lehet egyoldalú kiengesztelődés. Pedig ezen ünnepélyen való megjelenésünk a kiengesztelődés eszméjét fejezi ki. A miniszterelnök beszédjét a jobb oldalon zajos éljenzéssel fogadták.

Utána általános figyelem között Apponyi Albert gróf beszélt. Kénytelen ezuttal — ugymond — a kormány céljait helyeselni, de az eszközöket nem tartja szerencsésekknek. Sirok között lehet paritás, dicsőséget hirdető szobrok között nem. Azt az indítványt teszi, hogy küldessék ki egy 25 tagu bizottság mely új programot szerkesztene.

Ha ezt az indítványát nem fogadják el, viselje a kormány a következményeit.

Végül Vadnay Andor védi a szoborbizottságot, mint volt honvédtiszt.

Az ülés igen nyugtalan volt. Szapáry miniszterelnököt többször szakították félbe, Károlyi Gábort az elnök kétszer utasította rendre.

Az ülést holnap folytatják.

Albrecht főherczeg utja.

Budapest, október 17. (A „Torontál” eredeti távirata.) Albrecht főherczeg Sopronba érkezett, a hol több napig marad.

Nagy botrány Szentesen.

Budapest, okt. 17. (A „Torontál” eredeti távirata.) Szentesenről sürgönyzik, hogy a városi közgyűlés első tárgya a tasnádi polgármesternek belügyminiszteri rendelettel történt hivatalba visszahelyezése volt, melyet a közigazgatási bizottság határozata folytán Csathó alispán foganatosított. Sima Ferenc és Balogh országgy. képviselők azt indítványozták, hogy a közgyűlés az alispán eljárását törvénytelennek mondja ki, amit a polgármester, mint a községi törvénybe ütközött határozatilag kimondani megtagadott. Erre nagy vihar és zürzavar keletkezett. Balogh képviselő a polgármester felfüggesztését indítványozza stentori hangon, a polgármester a gyűlést felfüggeszti. Sima és Balogh ekkor a tömeghez szónoklatokat intéztek, sőt Balogh a polgármestert inzultálta, mások pedig dulazkodtak. A polgármester csendőroket hozott, a közgyűlést feloszlatta. Városzerte nagy a felháborodás Sima Ferenc és Balogh országgy. képviselők ellen. A közgyűlés feloszlata után Sima Ferenc népgyűlést hívott egybe a Hentzy-szobor megkoszoruzása ügyében.

A kolera.

Budapest, október 17. (A „Torontál” eredeti távirata.) Ma dél 6 óráig 11 új betegedés, 4 halálozás, éjféli óta tehát 32 betegedés, 9 halálozás fordult elő kolera folytán.

Budapest, október 18. (A „Torontál” eredeti távirata.) A török szultán Redra pasához intézett levele szerint 1082 forintot ajánlott fel a kolera-sajtotta lakosság részére. A nagylelkű adományozást a járványbizottság éljenzéssel vette tudomásul.

Budapest, október 18. (A „Torontál” eredeti távirata.) Halottak napja alkalmából a rendőrség a tömeges kivonulásokat eltiltotta.

Difteritisz Nagyváradon.

Budapest, október 17. (A „Torontál” eredeti távirata.) Nagyváradról sürgönyzik, hogy ott a difteritisz rohamos terjedése folytán a főgimnáziumot becsukták.

A helyzet Szerbiában.

Budapest, október 18. (A „Torontál” eredeti távirata.) Belgrádból jelentik, hogy Ribarats miniszter kijelentette, hogy arra az esetre, ha kiderül, hogy a pandurt Pasics lelövésére fölbérelték, lemond állásáról.

Budapest, október 18. (A „Torontál” eredeti távirata.) Belgrádból jelentik: A „Borba” esimű új radikális lap azt írja, hogy a belgrádi helyőrség egy része minden éjjel késsenlétben van és éles tölényekkel van ellátva. Ezt a hirt kormánykörökből megczáfolják.

Budapest, október 17. (A „Torontál” eredeti távirata.) Belgrádból jelentik, hogy a skupstinába való választások jövő évi február első felében ejtetnek meg. A szerb kormány megtalálta a módot, mely szerint a kereskedelmi szerződés es új skupstina összeüléseig meghosszabbítatik.

Budapest, október 17. (A „Torontál” eredeti távirata.) Belgrádból sürgönyzik: Hir szerint a Pasics ellen merényletet elkövetett pandurt elfogták, de őt tanu hit alatt azt vallotta, hogy ő a lőtávolon kívül ellenkező irányba és éppen nem Pasicsra lött.

Délutáni tőzsde.

Budapest, október 18. (A „Torontál” eredeti távirata.)

Gabna:

Buza tavaszra 7.85—87.

Buza őszre 7.60—62.

Tengeri okt.—nov. 4.78—80.

Tengeri máj.—jun. 5.06—08.

Zab őszre 5.44—46.

Zab tavaszra 5.70—72.

Bérlet VÁROSI SZÍNHÁZ 14. szám.

Hétfőn, 1892. évi október hó 18-án.

A SÁRGA CSIKÓ

Eredeti népszimű dalokkal és táncszal 3 felvonásban. Irta Csopreghy Ferenc.

Személyek:

Bakaj András jómóduparasztgazda	Szerémsfalvi Béla
Erzsike, leánya	K Iványi Marika
Csorba Márton, csikós gazda	Déróki Antal
Ágnes, felesége	Csókané Julia
Laczi, fiuk	Rózsahegyí K.
Gelacséri, pusztabíró	Németh János
Peti, fia	Fekete Pali
Boltos Iczig	Kövessi Albert
Csárdás gazda a Hőlyagosban	Liptay Lajos
Bagó, vak koldus	Baksay Lajos
Gazsi, szánta koldus	Vágó István
Pista, Bakaj szolgája	Kiss Ilona
Bögös,	Szilágyi Aladár
Klárinétos,	csigányok
Hegedüs,	Radnay György
Bogár Imre,	Tollagi Emil
Szanyog,	Sz. Nagy Imre
Böske,	Pataky Szilárd
Kecskésné,	Tajti Etel
Panni,	Baksay Lajosné
Tercsi,	Janoi Györgyike
Ferke, a csárdás szolgája	Baracsi Eszti
	Szokolay Kálmán

Nép. Betyárok. Pandurok. Történi a Tisza mentén.

— Kezdeté pont 7 1/2 órakor este. —

Holnap bérletfolyamban

Az eleven ördög

nagy operette 3 felv.

Felelős szerkesztő: Dr. Brájjer Lajos.

Főmunkatárs: Jurkovic Aladár.